

'STIL JONGENS, MAMA SCHRIJFT!'

Over ruimte om te schrijven en zelfopgelegde blokkades

Hoe vind je in jezelf de ruimte om te schrijven? Schrijfcoach en -docent **Lili de Ridder** gaat op verkenning.

MET
TIPS

ROALD DAHL SCHREEF ZIJN oeuvre bij elkaar in een tuinhuisje, Harry Mulisch zat in een indrukwekkende studeerkamer achter een al even indrukwekkend bureau en

Arnon Grunberg schijnt, als hij al thuis is, vooral aan de keukentafel te schrijven.

Schrijven Magazine heeft een rubriek gehad waarin lezers hun eigen schrijfplek in beeld brachten. Van zonovergoten serre tot afgeschermd hoekje op een overvolle zolder: uit al die beelden bleek dat het vinden van de 'fysieke ruimte' om te schrijven voor bijna niemand een echt probleem vormt. Ik ken zelfs iemand die bij voorkeur in de trein schrijft, omdat de 'beweging' hem stimuleert.

Waar ik in de praktijk – bij mezelf en bij de schrijvers die ik begeleid – echter met enige regelmaat tegenaan loop is de vraag: hoe vind je ruimte in jezelf om te schrijven? Hoe overbrug je de kloof tussen 'al een leven lang' dat ene verhaal willen vertellen en de weerbarstige prak-

tijk waarin stapels wasgoed, kinderen, een lege koelkast, een kotsende kat, kwakkelende ouders of jouw onmisbare bijdrage aan de buurtbarbecue altijd maar weer de weg naar je bureau lijken te blokkeren? En gaat het altijd alleen maar om 'tijd' vinden – ruimte in je agenda – en je aandacht eens goed kunnen richten, of zit je jezelf vaak ook gruwelijk in de weg en is 'tijd' eigenlijk niet het echte probleem? Welke bezwaren staan er nou precies tussen droom en daad?

'Had ik maar tijd'

'Als ik maar eens een tijd echt vrij had, dan kwam dat boek er wel.' Het lijkt inderdaad heel aantrekkelijk, een lange, aaneengesloten periode waarin je je volledig zou kunnen storten op het schrijven. Hád je dat maar, dan zou je de wereld eens wat laten zien! Met al die versnipperde dagen en uren wordt het natuurlijk nooit wat.

'Bullshit,' zegt Julia Cameron, auteur van *The right to write*. 'Als geheime minnaars

Lili de Ridder

© EIGEN COLLECTIE

TIPS

Als tijd je probleem is

1 Maak geregeld 'schrijfspraken' met jezelf, zet ze in je agenda en neem ze net zo serieus als cursussen of je afspraken met de tandarts.

2 Zorg dat je niet gestoord kunt worden. Zet je telefoon en mail uit en ga desnoods buitenshuis (bibliotheek, museumcafé, tuinhuisje) schrijven.

3 Begin niet meteen met een té groot project: probeer een column, een kort verhaal of een blog.

4 Benut je tijd efficiënt: combineer tijdovende bezigheden die geen grote denkracht vergen (schoonmaken, lange trein- of autorit, wandeling met de hond) met het nadenken over je plotlijnen, personages, openingszinnen, dialogen, etc. Spreek ideeën in op een eenvoudig memorecordertje, zodat je later meteen van start kunt.

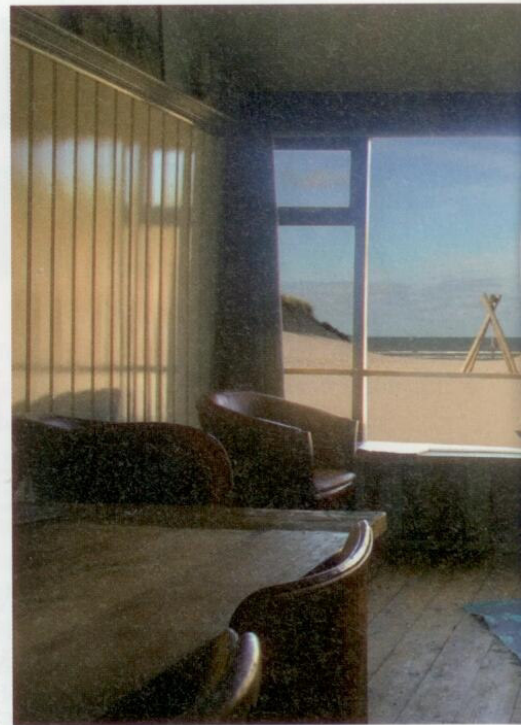
5 Schrijf in eerste instantie vooral dóór. Tijd om te schrappen en te verfraaien vind je uiteindelijk altijd wel, maar pak vooral tijd om je verhaal goed in de steigers te krijgen.

jarenlang kunnen teren op "gestolen uurtjes" waarom kun jij dat dan niet, als schrijven je grote passie is? Het is, aldus Cameron, zaak om jezelf geen slachtoffer te maken van de tijd (of het vermeende gebrek eraan), maar er vooral vindingrijk mee om te gaan. Niet meteen het volle pond willen, maar ruimte pakken als die zich voordoet. Als dat niet vanzelf gaat, dan moet je er gericht aan werken om het schrijven een onderdeel van je leven te laten worden. Het is feitelijk niet anders dan vormgeven aan je verlangen om ooit de marathon te lopen: begin met een bescheiden looptraining en bouw, als je de regelmaat eenmaal te pakken hebt, de afstanden – schrijfmeters – en dus ook de tijd die je nodig hebt uit. Je zult merken: op enig moment maakt het niet meer uit

of je een hele middag of slechts een lunchpauze tot je beschikking hebt. Je schrijft. Cameron geeft in haar boek zeer bruikbare aanwijzingen en handvatten om het schrijven stap voor stap een vaste plek in je leven te geven en een lange neus te maken tegen de 'tijd'. Dat laat overigens onverlet dat het heerlijk kan zijn om wél eens een week of langer flink meters te maken of je volledig te storten op het uitdiepen van je personages en plotlijnen. Niet voor niets kiezen schrijvers soms voor een fijne schrijfretraite. Maar dat moet je jezelf wel gunnen, en daarmee hebben we meteen de volgende blokkade te pakken: mag het wel?

Zelf de ingrediënten kweken

Mariëtte H. die ik begeleid heb, en die al een half leven met een fantastisch idee voor een roman in haar hoofd rondliep, kreeg weliswaar alle steun van haar man en kinderen om aan haar boek te gaan werken, maar liep op haar mooi ingerichte schrijfkamertje helemaal vast en kwam aanvankelijk niet verder dan de eerste twee hoofdstukken. 'Het feit dat ik tijd en aandacht aan mijn gezin onttrek om te kunnen schrijven, legt een druk op me. Het moet het allemaal wel wáárd zijn natuurlijk,' vertelde ze. Daarmee ontzegde ze zichzelf de ruimte om rustig te ontdekken hoe ze haar roman vorm moest geven, de ruimte om doodlopende wegen te bewandelen, om versies te schrijven die uiteindelijk misschien in de prullenbak zouden belanden maar haar wel dichterbij haar doel zouden brengen. Want juist dat verkennen, het vastlopen en opnieuw beginnen, blijkt vaak van enorme waarde voor het vervolgproces. 'Mijn gezin geeft mij de gelegenheid, ik geef mijn gezin een roman,' leek de deal voor haar te zijn. En dat dan ook nog het liefst binnen een jaar tijd. Daarmee werd het schrijven vooral een tijdbegrensde, prestatiegerichte bezigheid, iets waarmee ze de ruimte die ze van haar gezinsleden had gekregen echt dacht te moeten verdienen. Ze zette zichzelf hierdoor niet alleen enorm onder druk, maar ontzegde zich ook het plezier

TIPS

Als je van jezelf niet makkelijk 'mag' schrijven

1 Zoek externe prikkels om te schrijven: een cursus, een wedstrijd, een schrijfgroep. Dat biedt houvast en omdat je dan wel moet schrijven, krijg je het motortje misschien makkelijker aan de praat.

2 Probeer op gang te komen met behulp van een schrijfcoach. Iemand die het mét jou belangrijk vindt dat het verhaal er komt en die in zekere zin een stok achter de deur vormt. Iemand die je helpt om over je eigen blokkades heen te stappen.

3 Doe de oefeningen en opdrachten van Julia Cameron in *The right to write* en *The Artist's Way*. Beloon jezelf voor iedere stap die je zet. Je zult zien dat het plezier en het gemak om te 'mogen' schrijven groeit.

Schrijfretraite.nl, Terschelling

en de speelruimte die je nodig hebt om te creëren.

Schrijven is niet zoiets als een taart bakken, waar een begrensde bereidingstijd voor staat. Wie schrijft, zal ook de tijd en ruimte moeten nemen om de eigen ingrediënten op te kweken en deze pas te oogsten als ze op hun best zijn. 'Als je gezin je de ruimte had gegeven om met grote regelmaat te gaan zwemmen of tennissen, had je dan ook moeten bewijzen het waard te zijn door bijvoorbeeld Nederlands kampioen te worden?', vroeg ik haar. 'Nee, natuurlijk niet!', zei ze. We zijn inmiddels drie jaar en vele gesprekken over schrijven verder. Afgelopen voorjaar heeft ze haar manuscript voltooid.

'Het wordt toch niks'

Het idee voor dat winnende wedstrijdverhaal of die prachtige novelle zit al tijden in je hoofd. Je hebt precies uitgedokterd hoe je personages in elkaar zitten, hoe ze zich tot elkaar verhouden en hoe hun Grote Drama zich zal gaan voltrekken. In je hoofd klopt alles en heel stiekem zie je jezelf al bescheiden glimlachend de prijs in ontvangst nemen of bij Matthijs van

Nieuwkerk aan tafel zitten. Opgetogen zet je je in het weekend achter je computer en je tikt de eerste zin. De tweede. De derde. En met iedere zin die je koeltjes aankijkt vanaf het scherm begin je steeds duidelijker te beseffen: dit wordt he-le-maal niks. Want je prachtige complexe hoofdpersoonage met die ellendige jeugd blijkt ineens een wat wazig figuur die zich houderig voortbeweegt en alleen maar clichés weet uit te braken. Weg magie. Weg kans op eeuwige roem. Wat blijft is de diepe frustratie. Want één ding weet je zeker: het is een geweldig idee, maar je krijgt het niet voor elkaar om er dat verhaal of die novelle van te maken.

Het omgaan met die frustratie is voor veel (beginnende) schrijvers heel lastig. En het overbruggen van de kloof tussen dat wat in je hoofd al helemaal perfect was en de eerste pagina's waarop het er ineens zo pijnlijk knullig staat, is zeker niet makkelijk, kost enorm veel tijd en levert geen gegarandeerd plezier. In deze frustrerende fase blijkt of je 'schrijver' wil *zijn*, of dat je daadwerkelijk wil schrijven en een verhaal wil vertellen.

Grip op het proces

Ruimte nemen om te schrijven betekent daarom ook 'ruimte nemen om te leren/te ervaren'. Die *má*g je niet alleen nemen, die *móet* je nemen als je het schrijven serieus neemt. Hoe? Door vooral het plezier te verleggen naar het *proces*: hoe ga je die kloof tussen droom en daad overbruggen? Wie of wat kan je daarbij helpen? Een cursus? Serieuze meelezers? Wat kom je onderweg tegen? Wanneer is het goed? Wat kun je met je materiaal (taal)? En kijk ook bewust naar de stappen die je hebt gezet: hoeveel beter is versie 3 dan versie 4? Wat heb je geleerd? Grip krijgen op het materiaal en het proces is je eerste prioriteit. Je novelle of verhaal is daar het resultaat van. Dus laat Matthijs van Nieuwkerk gewoon nog maar even wachten.

Ruimte nemen om te schrijven behelst meer dan het inrichten van een fijne werkplek. Het is eerst en vooral: jezelf de

TIPS

Als het 'toch niks' dreigt te worden

- 1** Begin opnieuw, maar nu met een overzichtelijk, niet te groot project: een kort verhaal, of een scène waarin je je hoofdpersoonage tot leven wekt. Blijf schaven en zoeken tot je tevreden bent.
- 2** Zoek feedback, zowel op je sterke als zwakke punten. Bijvoorbeeld in een schrijfgroep, een cursus.
- 3** Lees. Hoe schrijven de auteurs die je bewondert hun dialogen? Hoe zetten ze een personage neer? Hoe weten ze een sfeer op te roepen?
- 4** Vertel je omgeving niet waar je aan werkt, maar vertel dat je bezig bent om te leren schrijven. Dat haalt veel druk van de ketel.

ruimte gunnen om te doen waar je plezier aan beleeft, om te leren, om te verkennen hoever je je vleugels kunt uitslaan. Kun je dat, dan volstaat bijna iedere plek om te schrijven. ■

Julia Cameron

Lili de Ridder werkt als schrijfcoach en manuscript-beoordelaar samen met Maaïke Molhuysen (de Lettervrouw) en begeleidt jaarlijks verschillende schrijfretraites (www.schrijfretraite.nl). Daarnaast geeft ze cursussen verhalend proza in de regio 's-Hertogenbosch.